

Економіка

УДК 910.3. 711.555 (477.54)

Гончар Ігор Вадимович

магістр

*Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Гончар Игорь Вадимович

магистр

*Харьковского национального университета
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова*

Gonchar Igor

Student of the

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Погасій Сергій Олександрович

кандидат технічних наук,

доцент кафедри туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет
міського господарства імені О.М. Бекетова*

Погасий Сергей Александрович

кандидат технических наук,

доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства имени А.Н. Бекетова*

Pohasii Serhii

PhD of Engineering Sciences, Associate Professor of the

Department of Tourism and Hospitality

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

**ПРОМИСЛОВИЙ ТУРИЗМ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ**
**ПРОМЫШЛЕННЫЙ ТУРИЗМ : ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ
РАЗВИТИЯ**
**INDUSTRIAL TOURISM: PROBLEMS AND PROSPECTS FOR
DEVELOPMENT**

***Анотація.** Розглянуто розуміння сутності поняття промислового туризму. Досліджено актуальні аспекти розвитку промислового туризму. Визначені основні проблеми та перспективи розвитку промислового туризму в Україні.*

***Ключові слова:** промисловий туризм, розвиток, регіон.*

***Аннотация.** Рассмотрены понимание сущности понятия промышленного туризма. Исследованы актуальные аспекты развития промышленного туризма. Определены основные проблемы и перспективы развития промышленного туризма в Украине.*

***Ключевые слова:** промышленный туризм, развитие, регион.*

***Summary.** The understanding of the essence of the concept of industrial tourism is considered. Topical aspects of the development of industrial tourism are investigated. The main problems and prospects of the development of industrial tourism in Ukraine are identified.*

***Keywords:** industrial tourism, development, region.*

В останні роки більшість туристів приваблюють не тільки унікальні природні екологічно чисті куточки з мальовничими ландшафтами, але і, як не дивно, промислові об'єкти. З огляду на наростаючу популярність в українців придбання путівок за короткочасними туристичними маршрутами, можна констатувати, що промисловий туризм повинен

зайняти особливе місце в переліку пропонованих турфірмами актуальних продуктів. Промисловий туризм пов'язаний з організацією екскурсій і регулярних турів на передові діючі, або на ті, що колись діяли промислові підприємства країни. У числі основних споживачів об'єктів промислового туризму можуть виступати не тільки прості туристи, а й школярі, студенти, підприємці та керівники підприємств, журналісти, кожен з яких буде переслідувати свою мету при відвідуванні виробництва [1].

Промисловий туризм є новим видом туризму, що позитивно впливає на соціально-економічний стан держави, регіону і окремо промислового підприємства. Значний внесок у розвиток теорії промислового туризму внесли праці багатьох вчених: А. Афанасьєва, А. Бейдик, В. Данильчука, Е. Інскіра, Д. Маккенела, А. Отгаара, Р. Прентіса, Ю. Тютюнника, Дж. Шварбрука, Р. Ялі та ін.

З метою визначення поняття промислового туризму необхідно розглянути різні підходи до тлумачення цього напрямку (таблиця 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «промисловий туризм»

Автор	Визначення
А. Отгаар [2]	Відвідування місць, які дозволяють туристам дізнатися про господарську діяльність в минулому, сьогоденні і майбутньому.
Р. Прентис [3]	Подорожі до туристським пам'яток, які включають в себе елементи промисловості, і стосуються основного виробництва, наприклад, ферми, молочні ферми, виноградники, гірничодобувна промисловість; центри ремесла і ремісничі майстерні, а також заводи, пивоварні і транспорт
Л. Борос [4]	Відвідування колишніх або діючих заводів і інших промислових об'єктів як туристичних напрямків
К. Флорентина [5]	Туристична діяльність по ідентифікації культурної та історичної цінності регіону шляхом відвідування промислових об'єктів
Т. Додд и В. Биджотти [6]	Відвідування потенційних споживачів місць виробничого процесу, які включають навчальні екскурсій, дегустацію продукції, що виробляється
Д. Визгалов [7]	організація регулярних туристичних турів на діючі (або колись діяли) промислові підприємства
Т. Казакова [8]	сутнісним компонентом промислового туризму є відвідування працюючих підприємств, це різновид техногенного туризму

В. Пацюк [9]	вид активного туризму, зосередженого в промислових регіонах, метою якого є споглядання індустріальних ландшафтів, знайомство з творами індустріальної архітектури, відвідування працюючих виробничих підприємств з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів
О. Чередниченко [10]	дослідження територій, будівель та інженерних споруд виробничого (не громадянська) або спеціального призначення, а також будь-яких залишених (занедбаних) споруд з метою отримання психологічного і естетичного задоволення або задоволення дослідницького інтересу, захоплення у вигляді фотографування

За результатами аналізу різних визначень промислового туризму, можна зробити висновок, що промисловий туризм - це вид активного туризму, пов'язаний з організацією регулярних турів в промислово розвинені регіони на діючі (або такі, які колись діяли) промислові підприємства з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових, наукових, освітніх та інших інтересів, без здійснення оплачуваної діяльності в місці тимчасового перебування.

На сьогоднішній день накопичено певний регіональний досвід організації та проведення промислових екскурсій в вигляді конкретних світових прикладів, наприклад, розвиток промислового туризму на підприємствах видобувної промисловості (шахти, рудники, кар'єри) в світі наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Приклад розвитку промислового туризму на підприємствах видобувної промисловості (шахти, рудники, кар'єри) в світі

Країна	Екскурсійні об'єкти, кількість туристів
Польща	шахти у м. Величці та Бохні (6 тис./день)
Швеція	залізорудні шахти м. Кірина
Чехія	срібний рудник у м. Кутна-Гора
Словаччина	золоторудна шахта у м. Банска-Штявница
Німеччина	завод BMW у баварському м. Вольфсбурзі (260 тис./рік)
Франція	Електростанція на р. Ранс (300 тис./рік)
	Історичний гірськовидобувний центр «Левард» (200 тис./рік)
Великобританія	Шоколадна фабрика «Кедберрі» (400 тис./рік)

Тайвань	Індустріальний парк Hsinchu Science (HSIP) (тайваньська силіконова долина) (10 тис./рік)
Канада	Монетний двір (1,6 млн/рік)
ПАР	алмазні шахти Кімберлі
Австралія	золоті шахти м. Теннант Крік

На сьогоднішній день досить велика рідкість знайти підприємство, яке готове відкрити свої двері для туристичних груп, особливо робити це на регулярній основі, а не в рамках виключення або розвитку партнерства, наприклад, з вищим навчальним закладом. В Україні можна виділити навіть цілі регіони, в яких відсутній досвід промислових екскурсій. Цьому сприяє ряд бар'єрів, таких як:

- відсутність фахівців для організації такого роду екскурсій;
- небезпечність виробництва для непідготовлених груп туристів;
- відсутність необхідної інфраструктури для прийняття туристів;
- небажання відволікати працівників від виконання ними виробничих завдань;
- не виправдана закритість підприємств;
- бажання приховати від конкурентів бізнес-процеси і т.д.

Отже, промисловий туризм – це ефективна безкоштовна реклама вітчизняних підприємств і дієвий метод отримання додаткового прибутку за рахунок збільшення попиту з боку туристів до України.

Серйозний досвід в області розвитку промислового туризму накопичений в країнах Заходу, вони відносяться до числа найбільш зрілих ринків даного виду туристського продукту. Така ситуація обумовлена і зміною пріоритетів самих туристів, які стають більш розбірливими та вимогливими при виборі туристичних напрямків і плануванні відпочинку. Так туристи, які вже відвідували традиційні дестинації зі стандартними пам'ятками, такими як: церкви, музеї, архітектурні шедеври, садово-паркове мистецтво бажають нових вражень та нових місць для відвідування. Саме цей факт обумовлює розвиток промислового туризму в місцевостях, які

ніколи не були туристичними центрами.

Розвиток промислового туризму сприяє появі нових брендів, покращує інвестиційний клімат. Промисловий туризм - це ніша для розвитку кооперації між регіональною владою, бізнесом та місцевими туристичними компаніями.

Слід зазначити, що промисловий туризм в регіонах України розвинений поки що на низькому рівні. Інтерес з боку держави на національному та регіональному рівнях практично відсутній. До основних проблем розвитку промислового туризму в Україні слід віднести:

- недосконалість законодавчо-нормативної бази у даній сфері;
- необхідність упровадження та дотримання системи техніки безпеки під час проведення екскурсій;
- відсутність достатньої кількості гідів і спеціалістів в області проведення екскурсій на промислових об'єктах.

Досвід регіонів свідчить, що в основному весь промисловий туризм складається з нерегулярних екскурсій, організованих для школярів і студентів. Проте промисловий туризм може служити ефективним інструментом для розвитку економіки регіонів.

Роль і призначення промислового туризму для економіки регіону можна розглядати з мікро- і макроекономічних рівнів. Розвиток промислового туризму на макрорівні направлено на розвиток економіки регіону в цілому, а не окремо взятої організації.

Розвиток промислового туризму є дієвим механізмом у створенні і просуванні позитивного іміджу території і ефективним інструментом маркетингу для залучення інвесторів і туристів. Крім того, проекти реалізації промислового туризму дають імпульси в інші сектори економіки регіону, пов'язаного з обслуговуванням туристичного потоку. До них можна віднести: харчування, розміщення, перевезення та інше. Впровадження промислового туризму на регіональному рівні позитивним

чином позначається на регіональному бюджеті за рахунок податкових надходжень у зв'язку зі збільшенням товарообігу, розвитку малого і середнього бізнесу, інвестиційної привабливості, прямої і непрямой зайнятості та інших факторів.

Література

1. Корешков М.В. Промышленный туризм: знакомство с производством / М.В. Корешков, С.Е. Деревнина // Профессиональное образование и рынок труда. 2015. № 9-10. С. 42-43.
2. Otgaar A. Industrial Tourism. Where the public meets the private / A. Otgaar. Rotterdam: Erasmus univ, 2010. 87 p.
3. Прентис Р. Опыт становления и развития культурного туризма: учеб. пособие / Р. Прентис; [пер. с англ. Периль Б.В.]; С.-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов, Унив. колледж королевы Маргарет. Санкт-Петербург : СПбГУЭФ, 2001. 231 с.
4. Boros L. Industrial tourism – trends and opportunities. / L. Boros, Z. Martyn, V. Pál // Forum geografic. 2013. № XII(1). Pp. 23-35.
5. Florentina C. Tourist Capitalization of Industrial Heritage Elements: A Strategic Direction of Sustainable Development. Case Study: The Petrosani Depression" / C. Florentina // GeoJournal. Stoica, Ilinca-Valentina. 2010. Pp. 28-45.
6. Dodd Tim and Véronique Bigotte. Perceptual Differences Among Visitor Groups to Wineries / Tim Dodd, Bigotte Véronique // Journal of Travel Research. - 1997.-35 (3). – Pp. 46–51.
7. Визгалов Д.В. Совмещение несовместимого. Промышленный туризм может эффективно работать на благо городов и территорий / Д.В. Визгалов // Независимая. 2009. URL: http://www.ng.ru/ideas/2009-04-24/5_promtourism.html. - Загл. с экрана.
8. Казакова Т.А. Про питання до змісту техногенного (промислового та

- індустріального туризму) / Т.А. Казакова // Екологія – шляхи гармонізації відносин природи та суспільства : зб. тез міжвуз. наук. конф. Умань: УДАУ, 2009. С. 79–81.
9. Пацюк В.С. Індустріальний туризм і перспективи його розвитку в Україні / В.С. Пацюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія. - 2008. №15. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/pacjuk2.htm. Загл. с екрана.
10. Чередниченко О.Ю. Можливості та перспективи розвитку індустріального (промислового) туризму у східному регіоні України / О.Ю. Чередниченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. 2009. № 28. С. 71-74.
11. Скляренко С.А. Перспективы развития промышленного туризма в России / С.А. Скляренко, Т.М. Панченко, И.А. Селиванов, М.В. Головенко // Российское предпринимательство. 2011. № 10-1. С. 146-150.